

מראי מקומות - בבא מציעא כ"ב

התרצות של הבעלים, חל הפרשת המפריש. וע"ש בשר"ש שכ' לודן לענין דעת מקנה, האם שייך בזה ג"כ הענין שלא ישל"מ או לא, וכ' דמסתבר דאין שייך יאוש שלא מדעת בדעת מקנה, ומה שמצינו דמהני, י"ל דמיירי שהי' הקנין מצד הקונה דוקא, ולא צריכין אלא התרצות מהמקנה [וצ"ע מה שהביא מרחוק לחמו, הרי לכאו' מתוס' בסוף העמוד כאן מבואר דמהני יאוש שלא מדעת לרבא לענין קנין, וע"ש בשר"ש מה שכ' בדעת הקצות והש"ך, וצ"ע]. אולם ע"ע בקצות (ק"ה, א'), שנקט דמח' אביי ורבא לענין ישל"מ שייך ג"כ לענין דעת שצריכין לפעול גרות, ולכאו' התם בעינן הדעת לפעול החלות, וא"כ לדברי אחרונים אלו לא שייך כלל מח' אביי ורבא לענין הא דהתם, וצ"ע.

(ד) **הרי שירד לתוך שדה חבריו וליקט ותרם שלא ברשות - פרש"י** שליקט לצורך בעל הבית. אולם ע' בט"ז (יו"ד של"א, ט"ו), שהביא מש"כ הרמב"ם דמיירי שירד לתוך שדה חבריו ללקוט פירות לעצמו. ותמה הט"ז, הא אמרי' בברייתא דכל היכא שיש חשש משום גזל, אין תרומתו תרומה, והרי זה ודאי יש חשש משום גזל, שהרי לקטם לעצמו, ולמה חל התרומה, ואף אם אמר כלך אצל יפות. וע"ש שתי' דמיירי דכל מה שליקט, הכל תרם, וא"כ נמצא דאין כאן גזל, דהוי כאילו ליקוט מתחלה הכל לשם תרומה. והק' הקצות (רס"ב, א') על תירוץ זו, דא"כ ליתא משום נחותא דמצוה, כיון דלאו אבעל הבית רמיא להפריש תרומה בכה"ג. ולכן פי' הקצות באו"א, ע"פ מש"כ הש"ך (חומ"מ שני"ח, א') דמותר ליטול משל חבריו בלי ידיעתו אם ידוע לו שלא יקפיד, ואינו דומה ליאוש שלא מדעת, ע"ש. ולכן י"ל דכיון דאיכא נחותא דמצוה, לא בעינן ידיעה מדעת. אולם העיר דזהו כנגד שי' התוס' ועוד ראשונים. ולכן פי' ע"פ מש"כ במלחמת בב"ק (מא. בדפיו), דמה דיאוש ושינוי השם קונה בגזלן, אי"ז בתורת צירוף, אלא דבאמת הקנין הוא שינוי השם, אלא דהיכא דאין הבעלים מייאשים, אין כאן שינוי השם, דהא שינוי החזור הוא, כיון דהבעלים מרדפין אחריו. אבל אם הבעלים מתיאשים ממנו, אז

(א) **אלא גנב מי קא חזי לי' דמייאש - הק' הרמב"ן**, למה לא הק' הגמ' מהא דפליגי ר"ש ורבנן בענין עורות של גנב, דרבנן סברי דמחשבה מטמאתן משום דסתם גנבה יאוש בעלים, ור"ש לא ס"ל הכי, אלמא דס"ל לרבנן דיאוש שלא מדעת הוי יאוש, שהרי מי קא חזי לי' לגנב דמייאש, ומ"מ הוי יאוש. ותי' דהתם מיירי כשנגנבו מביתו, וחשב עליהם לאחר זמן מרובה, דאז אמרי' דודאי ידעו הבעלים שנגנב ונתייאשו. אבל הכא, מדקתני נטל מזה ונתן לזה קשיא לן, דמשמע שלא נשתתה בידו הגנבה, אלא שנטל מזה ונתן לזה מיד.

(ב) **שטף נהר קוריו, וכו' - כ' תוס' דמיירי שהי'** יכול להציל בקל, דאל"ה הוי כזוטו של ים, שאבוד ממנו ומכל אדם, והי' מותר אפי' בסתם. וביאר הרמב"ן שאין ציור זה דומה להא דשלוליתו של נהר, דהתם אין הנהר הביא האבידה למקום אחר של יבשה, לפי שהם באמצע הנהר. אבל בשטף נהר, המציאות הוא דכשהגשמים יורדין ביותר, הנהר שוטף ועובר, וכשפוסקים הגשמים, הרי הוא הולך וחסר, ומניח מה ששטף במקום אחר.

(ג) **ת"ש, כיצד אמרו - לכאו' מבואר מה דהגמ'** מדמה תרומה והכשר טומאה למח' אביי ורבא לענין יאוש שלא מדעת, שאי"ז מח' לענין יאוש דוקא, אלא מח' כללי הוא בענין דברים שצריכים מחשבה, והדבר עומד להיות שיהי' מחשבה, האם אמרי' דסגי בזה או לא. וכ"כ בחי' ר' שמעון (כ'), וע"ש, וביתר ביאור בשיעורי ר' שמואל (ז', א'), שביארו דכל זה הוא רק בדבר שאין המחשבה פועלת החלות, אבל היכא דהמחשבה פועלת החלות, אז לא סגי בהא דעומד להיות המחשבה, אלא צריך המחשבה בפועל. וביארו דגדר של מה שיאוש מהני לענין אבידה, היינו דהתרצות של בעל האבידה מתיר המוצא ליטלו, אבל אין היאוש פועל שום חלות [ויש לע' אם תלוי זה אם יאוש הוי הפקר או לא]. וכן לענין תרומה, אין נחותא שלו פועל חלות בהתרומה, אלא דע"י

ניח"ל. אלא מה שאכלי, היינו משום דסברו דמשל האריס הי', ומר זוטרא חשש דאולי משל מרי הי'. וע' בריטב"א דצידד דאולי נח' האמוראים במח' אביי ורבא גופא, אלא דדחה זה, דא"כ נמצא דאמימר ור' אשי דלא כהלכתא. ולכן ביאר דמיירי בפירות שהיו עומדין לימכר, ובעצם יש להאריס חלק בפירות אלו, אלא שיש בו משום שותף החולק שלא לדעת, שיכול בעה"ב לומר מאן פליג לך, ואמימר ור' אשי אכלי, דסברי דאי ניח"ל למרי מוטב, ואם לאו, יפרעו את דמיהן, ומר זוטרא לא אכל, דהא השתא סכ"ס האריס נתן להם דורון, והרי הוא חולק שלא לדעת. וע"ע בריטב"א ישנים שפי' באו"א, "דמידע ידעי דמינח הוי ניחא לי" למרי בר איסק שיהנה תלמיד חכם מנכסיו, ולא אתא באיסורא לידי', דרחמנא שרית מעיקרא, וכו'". וע"ע בש"ך (חו"מ שנ"ח א'), שהביא דברי תוס' כאן, וכ' לחלוק עליהם, דאין ציור דמרי בר איסק דומה ליאוש שלא מדעת, דשאני ישל"מ, שגם אח"כ אינו מתיאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא, ובע"כ הוא מתיאש. וא"כ, אמרי' דמעיקרא באיסורא אתא לידי', דבמה יקנה, אי ביאוש, הא השתא אינו מתיאש, ואילו הי' יודע שהוא אצלו לא הי' מייאש. משא"כ הכא, הא ידוע שנתרצה, וא"כ השתא נמי חשיב דבהתירא אתא לידי', דמסתמא אינו מקפיד על זה. וע"ש מש"כ לענין תרומה טומאה.

(ח) לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד- כ' הריטב"א, אבל לא לענין אחר. ואפי' להבא לא אכל, דדלמא באמת לא ניחא לי', אלא דאמר הכי משום כיוסופא. וע"ע בבית שמואל (אה"ע כ"ח, מ"ד), שדייק מרש"י בקידושין (נב:) דס"ל דמהשתא ודאי מהני, אבל הק' עליו מסוגיין, דלכאור' מבואר דאף מהשתא לא אכל, וע"ש מש"כ לפרש דברי רש"י שם באו"א.

(ט) כיון דאיגלאי מילתא דהשתא ניח"ל, מעיקרא נמי ניח"ל- הק' השטמ"ק בשם הריצב"ש, הא מודה רבא דהיכא דיש בו סימן, אז אפי' אם בסוף מייאש, לא אמרי' דמעיקרא הי' עומד ליאוש, וזה לכאור' לא

שפיר יש מקום להשינוי השם לחול. וא"כ, י"ל דזהו הביאור כאן, דכיון דליקט לעצמו, הוי גזלן, ונמצא שיכול לקנות בשינוי השם. וכיון דס"ל להרמב"ם דמיירי שלא עשאו שליח (ע' בט"ז שם באריכות בזה), א"כ י"ל דצריך להיות דוקא שלקט בשביל עצמו, דאז יכול התרומה לחול, כיון שיש כאן שינוי השם וגם ריצוי הבעלים [ומשמע דמהני מדין יאוש ממש, דע"ז יכול התרומה לחול, וא"כ י"ל דגם בתרומה הוי ענין של יאוש שלא מדעת ממש, ואין ראי' מכאן שיש מח' כללי בין אביי ורבא לענין דברים אחרים ג"כ, אלא רק לענין יאוש, ויש לעי'].

(ה) ליקטו הבעלים והוסיפו עליהן, בין כך ובין כך תרומתו תרומה- העיר המאירי, כיון שכבר נפטר במה שתרם השליח, איך שייך להוסיף אח"כ, הא כיון שכבר תרם, שוב אין שייך להוסיף, ואין להוסיפה דין תרומה. והביא מחכמי הצרפתים דזהו רק היכא דבעל הבית תרם מתחלה, ושוב הוסיף עלי', דאז לא הי' דעתו מתחלה אלא מה שתרם מתחלה בעין רעה, ולכן נפטר ע"י מה שתרם, ושוב אין שייך להוסיף עלי'. אבל היכא דתרם אחר, ודעת בעה"ב באמת לעין יפה, אז אין תוספתו מפקעת. וכ' המאירי שאי"ז מחוור, דאף בבעה"ב משמע שהי' כוונתו מתחלה לעין יפה, אלא שעלה בידו א' מששים, ושוב לא מהני להוסיף. ולכן הביא מרביתו לפרש דאה"נ, מה שתרם הבעה"ב כאן לא הוי תרומה, אלא דע"י הא שתרם, אנו יודעין שהי' ניח"ל במה שתרם השליח, וא"כ נתגלה שחל תרומת השליח, אבל שלו באמת אינו חל, לפי שאין מוסיפין על התרומה.

(ו) אמאי בעידנא דתרם הא לא הוה ידע- ע' ברמב"ן שכ' דמק"ו פריך לאביי. כלומר, דגם לרבא אי"ז פשוט כ"כ, דהא י"ל דאין הדבר עומד להיות נתרם בעין יפה, אבל עכ"פ הי' מקום לומר דכיון דהשדה עומד לתרום, ובעלי בתים נותנין בעין יפה, ואין מקפידין על היפות שעולות לתרומה, הו"ל כיאוש שלא מדעת בדבר שאין בו סימן, אבל לאביי ודאי קשה.

(ז) אממר ור' אשי אכלי- כ' תוס' שאין לומר שאכלי משום דמסתמא יתרצה מרי בר איסק, שהרי קיי"ל כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ואע"ג דהשתא ניח"ל, מעיקרא לא הי'

למיעוטא דמיעוטא לא חיישינן". וע"ע
בחכמת שלמה (חור"מ רצ"ב, סעי' י') שהעיר
כן על רש"י, וכ' דאולי אבדה שאני, ולא
ביאר [ואולי כוונתו שאין כאן מוחזק כ"כ, וצ"ע]. עוד הביא
מהרשב"ם בב"ב (צ"ג) דברובא דאי' קמן
שפיר אזלי' בתר רוב אפי' בממון. וע"ע
באור שמח (עבודה ז', סוף הל' ו'), שהעיר
דלכאו' השדות הם קבועים, וא"כ מה שיך
לומר דאזלי' בתר רוב, הרי כל קבוע כמחצה
על מחצה דמי. ותי' ע"פ סברת תוס' בכמה
מקומות, דכיון דאין הקבוע ניכר, בטל
חשיבות קביעותו.

(טו) קסבר רבה סימן העשוי לידרס לא הוי סימן-
הק' הרשב"א בשם הרמב"ן, א"כ, ציבורי
פירות וג' מטבעות זה ע"ג זה, ולשונות של
ארגמן, למה נוטל ומכריז, והרי כל אלו
עשויין לידרס. ותי' דציבורי פירות אסור
לעבור עליהן, ומטבעות נמי, מתוך חשיבותן
כל מי שמוצא אותן ראשון, נוטלן, משא"כ
בכריכות וככרות, דהרבה בנ"א אין עשויין
ליטול אותן ברה"ר, שאינו כבודן. ולשונות
של ארגמן, הרי צביעותן סימן, ולכן אין סימן
שלהן עשוי לידרס.

ניח"ל (דהא העלתם לנגוב). ותי' י"ל דהכא
נמי, כיון דהעלן לגג והניחן שם, לדבר שאין
בה סימן דמיא, ואע"ג דבעינן שישמח" [וצ"ע
כוונתן]. וע"ע בריטב"א, שכ' דלא בעינן דניח"ל
שיפלו על הפירות, אלא כיון דניח"ל שיפלו
בשום דבר תלוש [ואולי כוונתו ליישב קו' הריצב"ש, וצ"ע].

(י) שאני התם דכתי' כי יתן עד שיתן, וכו'- פי'
הקובץ שעורים (ב', י"ז, ו') דבס"ד של הגמ'
סבר דסגי בניחותא, ומשו"ה פריך מיני'
לרבא, ומשני דבעינן כי יתן, מה כי יתן לדעת,
אף כי יותן לדעת, דלא סגי בניחותא, אלא
צריך רצון הבעלים בחיוב.

(יא) מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת,
וכו'- ע' לעיל בדף כ"א (אות י"ד) שהבאנו
מה שהנח' הראשונים בביאור הא דמותר, אם
מחמת יאוש או לא.

(יב) ואיסורא דומיא דהיתירא, וכו'- פרש"י, כיון
דמחד קרא ילפי', מצוי' אצל כל אדם שיחזיר,
ושאינה מצוי' יזכה בה, איתקושי איתקוש
להדדי. וע' בריטב"א מה שהק' על פי' זה,
ולכן פי' באו"א, דקרא משמע דאבוד ממנו
ומצא המוצא מיד, ורק נאבד ממנו של
הבעלים, ומ"מ אסור, וע"ש שהוכיח דהיינו
דוקא בשאין בה סימן מיירי, ושמעי' מינה
דישל"מ לא הוי יאוש. וע"ע בתוס' מש"כ
לפרש.

(יג) כיון דאיכא שקצים ורמשים דקא אכלי להו,
מעיקרא יאושי מיאש מנייהו- יש לע', הא
לעיל (כא): לא אמרי' כן, אלא דמה שנפל
מזיתים וחרובים אסור, ומ"ש. וע' בהגהות
הגר"א שהביא מהרמב"ם דדוקא בתמרי
אמרי' דשקצים ורמשים אכלי להו, מחמת
מתיקותם, ולפי"ז א"ש. והריטב"א כ' דלעיל
מיירי באתרי דלא שכיחי שקצים ורמשים,
ולדעתו באתרי דשכיחי אה"נ, יהי' מותר
ליטול אף זיתים וחרובים (וכן נקט
המהרש"א בדעת תוס').

(יד) באגא בארעא דיתמי לא מחזקינן- פרש"י,
אין אוסרין כל התמרים משום ספק קרקע של
יתומים, אלא הולכין אחר הרוב. ויש להק',
הא אין הולכין בממון אחר הרוב, וכן הק'
המהר"ץ חיות. וכ' המאירי, "כלל גדול אמרו,